

causes principals que augmentin les incerteses per a l'esdevenidor.

Els quatre canvis indispensables per «assolir l'assolible» que l'obra proposa són:

1. Frenar —i allà on sigui possible invertir— el creixement exponencial de la població mundial.

2. Fomentar l'educació ambiental a tots els nivells, inculcant una «racionalitat ecològica» a les societats «desenvolupades», que són les que més ho necessiten.

3. Convertir l'economia en un mitjà per assolir objectius ecològics i socials i no en un criteri prioritari per avaluar alternatives polítiques.

4. Unificar les polítiques sobre els usos i els recursos naturals i la terra basant-se en llurs interrelacions i en els efectes que tenen sobre els elements bàsics: terra, aire i aigua.

Una elaboració més acurada d'aquests canvis, que hi són exposats només en les seves línies mestres, hauria ajudat a concebre'n millor les aplicacions a diverses escales.

Escau indicar que *Between two Worlds* es limita, volgudament, als aspectes que qualifica de racionals del repte global i

exclou de la seva anàlisi les dimensions morals, ètiques i religioses, motiu pel qual són tractades de forma lleugera i força discutible en el capítol 6, a banda d'algunes referències escadusseres en altres llocs. Amb aquesta salvetat, constitueix un assaig coherent i ben travat, que afronta amb ponderació alguns dels problemes crucials per a la humanitat, sense cap concessió indeguda, amb el mèrit afegit de resumir ordenadament, al llarg de l'exposició, les tesis ambientalistes més acceptades sobre els grans reptes ecològics del nostre món, fornint de nombroses referències bibliogràfiques ben triades per a qui vulgui aprofundir-hi.

A la traducció castellana, a càrrec de F. Xavier Gisbert de la Cruz i Virginia Vinuesa Benítez, tot i que malda per ser ben fidel a l'original, s'hi troba a faltar familiaritat amb el lèxic terminològic del tema i no s'hi han pogut evitar errades esparses, lleus en general. Podria discutir-se l'encert de la traducció del títol i subtítol, que hi perden força expressiva. Una simple traducció literal de l'anglès hauria resultat segurament més adient.

Josep M. Mallarach i Carrera

BURGUEÑO, Jesús (1995).

De la vegueria a la província. La formació de la divisió territorial contemporània als Països Catalans (1790-1850).

Barcelona: Rafael Dalmau (Camí Real, 7). 270 p.

Pròleg de Jordi Casassas i Ymbert.

Jesús Burgueño, professor de Geografia a la Universitat de Lleida, ofereix amb aquesta publicació part de la seva tesi doctoral titulada *La formación de la división territorial en España (1800-1850)*, presentada l'any 1994 al Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional de la Universitat de Barcelona; també inclou algunes reflexions sobre la Catalunya Nord i l'Alguer que no apareixen en dita tesi. La tesi fou dirigida per

Lluís Casassas i Simó fins al 1992 (data de la seva mort) i amb posterioritat per Roser Majoral i Moliné

El contingut del llibre respon plenament al títol, ja que s'hi descriu la divisió territorial als Països Catalans en els àmbits que avui en dia anomenem «provincial» i «comarca» entre les dates citades (1790 i 1850), i s'hi analitza d'una manera minuciosa l'origen de cada delimitació territorial, les discussions con-

temporànies al voltant de les decisions preses en aquestes delimitacions.

L'estructura del llibre és cronològica; a més del pròleg, la presentació i les conclusions, els cinc capítols que formen l'anàlisi històrica del període ressenyat són els següents: l'organització territorial dels Països Catalans abans de les reformes liberals; les divisions departamentals lligades a l'ocupació napoleònica; les divisions territorials a la revolució liberal del període 1812-1823; les reformes de la dècada absolutista amb la divisió territorial de 1833-1834, i les propostes realitzades entre 1835 i 1851 per tal de modificar el decret de Javier de Burgos de 30 de novembre de 1833.

Per què cal llegir el llibre de Jesús Burgueño? La primera raó és que la història la fan les persones, les quals, evidentment formen classes, grups, subclasses... Però Jesús Burgueño dona noms i cognoms, dates cronològiques precises, mostra com al llarg del temps les mateixes persones canvien les seves opinions; Jesús Burgueño també ens mostra quines són les idees que influeixen en la presa de decisions dels individus. Ens trobem, per tant, amb un llibre on les categories socials *teòriques* que generalitzen el comportament de les persones apareixen molt poc. I, per tant, això permet que aflori la segona raó per la qual és important llegir el llibre: el detall del matis. Tal com diu Jordi Casassas en el pròleg, entre considerar les províncies com la racionalitat administrativa per excel·lència o com una imposició centralista hi ha múltiples matisos, que són els que apareixen descrits i analitzats en aquest llibre.

La tercera raó per la qual cal llegir el llibre és per adonar-se de les variables que es van utilitzar en la primera meitat del segle XIX per tal d'establir els límits territorials de cada nivell administratiu, com també els nuclis que han d'exercir la seva capitalitat: les divisòries d'aigües, els rius o les muntanyes pel que fa als límits provincials; les característiques funcionals dels nuclis urbans, l'atracció del mercat, la distància

en temps (més que no pas en quilòmetres) pel que fa a les capitals provincials i dels partits judicials. Així mateix, en totes les discussions sobre els límits i les capitalitats, els autors de les diverses propostes sempre es queixen d'una certa manca de dades estadístiques fiables de temes tan bàsics com la xifra d'habitants i de cartografia correcta per poder dibuixar ratlles sobre el mapa. En qualsevol cas, tant els límits com les capitalitats no són pas fruit de l'atzar.

La quarta raó és que Jesús Burgueño mostra, de nou, com la divisió territorial de qualsevol espai serveix perquè les classes dirigents el controlin millor i obtinguin els màxims beneficis econòmics. Ser o no ser capital de partit judicial, i no diguem ja de província, significa tenir unes funcions urbanes que impliquen l'atracció de població per solucionar determinats aspectes polítics, burocràtics, però, a més, significa la possibilitat de fer negocis, de crear una elit local i d'entrar a formar-ne part.

La cinquena raó és la següent: l'interès de l'autor a remarcar que «l'estudi de les realitats territorials del passat no és pas un treball de retrospecció asèptica sinó una recerca de claus que ens ajudin a entendre l'organització de l'espai en el present» (p. 211). Jesús Burgueño defensa la mateixa idea que la del seu —i meu— mestre Lluís Casassas, que no és cap altra que l'entitat territorial no fa la voluntat política: «el centralisme no és un ens territorial» (Casassas, 1990, p. 90), i que, per tant, es pot fer una política centralista tant amb províncies com amb comarques.

D'aquest treball cal afegir dos aspectes més. El primer és tot el que fa referència a l'edició: és un llibre excel·lentment publicat, amb una cartografia molt ben feta, amb un índex onomàstic indispensable per a aquest tipus d'obres. El segon és el fet que el llibre mostra tot el treball d'investigació directa que cal fer sobre les fonts primàries en quinze arxius diferents (des del de Simancas fins al del Congrés dels Diputats, passant pel de les diputa-

cions provincials respectives, etc.) per poder escriure seriosament sobre un tema recurrent en la geografia catalana com és el de la divisió territorial.

Per acabar, només em queda dir que estem davant d'un llibre de geografia històrica fonamental per poder entendre la Catalunya actual —més que no pas la resta dels Països Catalans: potser aquesta és l'única crítica del treball de Jesús Burgueño—, ja que en les conclusions fa un salt de 1850 a 1995 en el qual mostra algun dels greus problemes presents de la divisió territorial de la Catalunya actual.

NEWSON, Malcom (1994).
Hidrology and the River Environment.
Oxford: Clarendon Press. 221 p.

Sovint pensem que un grau de multidisciplinarietat tan gran com l'existent dins la geografia es fa difícil de trobar en cap altra disciplina científica, però dins d'aquesta ens podem trobar amb força camps d'estudi que augmenten aquest contacte múltiple entre diferents branques de la ciència. De fet, la hidrologia es podria definir com una disciplina pròpia, encara que cap estudi reglat del nostre país no se l'ha acabat de fer seva del tot i tradicionalment ha estat en mans d'enginyers i hidròlegs, derivats, aquests darrers, generalment de la geologia. Aquesta tendència marcada dins el camp de les anomenades ciències experimentals ha impregnat un caire molt quantitatiu a la disciplina i sobretot molt pragmàtic, amb una gran influència del món anglosaxó.

L'autor trenca aquest esquema tan repetit al nostre país però marcadament oposat a Gran Bretanya, on la geografia com a eina de planificació, sempre ha pres com a aspecte fonamental l'estudi de les aigües continentals. D'altra banda, segueix amb rigor expositiu aquesta metodologia de quantificació dels processos que tant caracteritza la manera de fer dels

La geografia històrica potser no mostra amb exactitud cap a on anem, però sí que pot mostrar d'on venim.

Bibliografia

CASASSAS, Ll. (1990). «Societat, espai i organització territorial en la realitat d'avui». DD.AA., *La regionalització del territori i els ens intermedis*. Barcelona: Diputació de Barcelona-Societat Catalana de Geografia, p. 89-90.

Enric Mendizàbal i Riera
Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia

hidròlegs anglosaxons, encara que amb una visió planificadora molt encertada introdueix d'altres elements d'anàlisi de caire més social, no en va Malcom Newson té una llarga experiència dins els òrgans de gestió hidràulica de l'administració.

La divisió del llibre en dues parts deixa ben clara aquesta doble visió de la qüestió hidrològica des del punt de vista sistèmic i planificador. En primer lloc, posa el lector en antecedents sobre tots els aspectes d'aquesta disciplina, amb una perspectiva global de sistema, el cicle de l'aigua, i posteriorment passa a detallar cadascun dels paràmetres que incideixen en les diferents parts del cicle, amb un detall i una acurada exposició referent a les definicions, els mètodes i les tècniques per a cadascun d'aquests elements implicats. El plantejament inicial és força interessant des del punt de vista de situar tot allò en la seva justa mesura, i ja d'entrada mostra la importància de la gestió de la fracció d'aigua socialment aprofitable, tan sols un 0,008% de les aigües superficials i biològiques i un 0,8% en forma d'aigua subterrània sobre el total dels recursos hídrics del planeta.